

octubre
Siva
imensa
-lloques, les
aigua i can-
grà i la p...
FANTASTI
Rialla
ino de Mada
Catalunya
la magnífica
ris: 600 mts.
«El puerro
ional», Noche
Tiro», «Una
y el tio Gu-
Mada, entre
es millors o-
per la casu
usado
e program
TAL
dos quarts d
heraria, No
vitats
e Billar
rtits per re-
JURE
udes
vista: Fe
d'octubre
issim,
na», bullit
ent al més
mari: «de-
leu Vives»,
per Gr-
per L. M.
menatge d
Teatros i
es; Negro
revista d
crassit el
la publica-
En Pous i
vista de E-
publica a
al mes de
clatura de
ta»,
16
TUORIE3
QUESTA IN-
DUE3 D3
A
tura
mòmics
1217
A
J-
IS
tes.
“
“
ra
spro

SUBSCRIPCIÓ
BARCELONA, UNA PESSETA AL MES
ESPANYA, 4'50 P.TES. AL TRIMESTRE
ESTRANGER, 9'00 P.TES. TRIMESTRE

ANY XI-NUM. 3,513

EL POBLE CATALÀ

REDACCIÓ, ADMINISTRACIÓ I IMPRENTA
CARRER DE L'EST, NÚMERO 13
TELEFON
REDACCIÓ I IMPRENTA, 2.239

BARCELONA, DIVENDRES 30 D'OCTUBRE DE 1914

UN NÚMERO, 5 CÈNTIMS

LA GUERRA EUROPEA

ELS ALIATS AVENCENEN TOTELFRONT

A Ipres i Arras, l'avenc és molt notable

Entre l'Aisne i l'Argonne els alemanys han perdut importants trinxeres

Desfeta austro-alemanya a Pilitza.-Segueix l'avenc rus per Galitzia

De Iberisme

LES TRIFULQUES DE PORTUGAL

Amb aquest títol, publica un article el nostre confrere republicà «El País», de Madrid, referint-se a la darrera intenció monàrquica. D'aquest article en trobem uns paràgrafs que volem comentar. Diu l'articulista:

«En alguns republicans portuguesos palpita un ideal que con dolor venim més que marchitad, extingit: el ideal de la federació ibèrica, únic medio de poner a las dos naciones peninsulares en un grado de igualdad con las naciones que hoy son, más que sus aliadas, sus tutores. Teófilo Braga, Oliveira Martins, el mismo Magalhães Lima pensaban en su Portugal como en España. Angel Fernández de los Rios, Fernando Gairido, Castelar, Pi y Margall, Salmerón, Quévedo, para ambos pueblos el fracaso de ese ideal, el derrumbamiento de ese bello sueño».

No supimos en 1808 hacer la federación, reconstituir la nacionalidad, y en 1910, al no secundar España a Portugal perdimos la que tal vez haya sido la última ocasión. Si entonces los catalanes se hubieran alzado en solidaridad por la República catalana, y los hubieran imitado vascos y gallegos, y los republicanos de toda España hubiésemos levantado la bandera republicano-federal, acaso hubiese sido un hecho la federación ibérica. Ya no la República de Portugal será cada vez mejor amiga de la monarquía española y tratará con creciente desvío a los republicanos españoles. Y esa República lusitana no tiene otro remedio que cumplir los pactos con Inglaterra y poner soldados al servicio de los aliados. Y allí, como aquí, desorientados, perdidos, nos dividimos en neutrales o en partidarios de los aliados o de los alemanes, sin otro fin que afirmar nuestra personalidad, de reconstituir la nacionalidad ibérica, de hacer lo que hicieron Italia y Alemania, y quieren hacer los serbios. Pobres de nosotros! Soñamos débiles, armados al amparo de los poderosos, aparecemos como en tutela y corremos el riesgo de ser absorbidos».

En efecte, a Portugal hi ha florit bellament els ideals federalistes. El doctrinarisme de Pi y Margall va ésser cordialment acceptat ara fa 30 anys pels capítols del republicanisme portuguès. Un lluminós esperit lusità, Henriques Sogreira fou tot el precursor a la d'Europa.

Però aquesta coincidència espiritual no va donar els fruits de fraternitat que s'esperaven els seus generosos propulsors. L'antagonisme hispano-portuguès racial i històric, se manté i s'ha aprofundit. La premsa i els polítics centralistes espanyols no perdien ocasió per ferir el sentiment nacional dels portuguesos, sense que contra aquesta mala obra s'h'hi aixequés com devia la protesta veement dels republicans d'Espanya.

Així aquella germanor efímera que va mantenir l'idea federal s'ha anat perdent en la generació actual, com calia encara per una més evident ac-

centuació del centralisme espanyol, així monàrquic com republicà. Fa uns deu anys, emperò, que portant-nos les circumstàncies a Portugal, quan ressorgia tot just al moviment nacionalista de Catalunya, vàrem voler refer la vella abraçada federalista, reunint les voluntats dels vells republicans portuguesos enamorats de la doctrina federal, desotant la nova política federaliva ibèrica, més justa i natural, que naixia de la existència virtual i necessària dels tres nacionalismes vus a la península: el català, el castellà i el portuguès, dintre's quals algunes diferències regionals no podien desvirtuar l'existència autònoma dels tres monts nacionals. I fou allavors que homes tant eminents com Theophilus Braga, Consiglieri Pedrosa, Magalhães Lima, José Pereira de Sampaio i encara una forta selecció literària va acompanyar la nostra acció i la nostra política.

Però, com de costum, novament aquell generós i esperançador moment va aixecar les tres o les moltes dels polítics centralistes espanyols, així monàrquics com republicans, i gairebé l'antel nacionalista català — que era la clara i moderna formulació de l'ideal federalista ibèric en lo que directament atenyia a Catalunya — vàrem, uns i altres, centralistes republicans i monàrquics espanyols, alinear novament la fraternitat política ibèrica. Ni els federals, aquí a Espanya, s'h'an preocupat de desfer aquesta secular antagonisme hispano-portuguès, Portugal, els republicans portuguesos, amb la Espanya unitària i centralista, no hi voldran mai res. Es, ben cert, més útil a la seva autonomia nacional una Espanya monàrquica, unitària i centralista, que mantingui la diversitat d'Estat en un mutu respecte aparent, de bones relacions diplomàtiques, que no pas una República unitària, centralitzadora, hereva de l'ideal hegemònic castellà qu'és el que ha mantingut el secular alinyament entre's pobles ibèrics.

Ara, amb l'Espanya democràtica, republicana, sincerament federal; respectadora dels nacionalismes vus ibèrics començant a reconèixer la justícia del nacionalisme català, considerant-lo com un dels indispensables elements de ponderació política ibèrica, alavors, si la República portuguesa tornarà a la vella il·lusió federal. Però els republicans espanyols han de donar el prèvi exemple. Tal com ha succeït amb els republicans de Catalunya.

Però com hi pot venir avui si veu quel moviment nacionalista català, ha sigut guerregiat, a Espanya, precisament pels republicans i adhuc per alguns nucs centralistes qu'és d'ien federals? No veu «El País» que aquesta actitud no pot ésser una garantia per demà que decidixi als portuguesos a acceptar la nostra germanor? Amb l'Espanya en bloc d'una banda i Portugal d'una altra, no farem mai res. Fem que la doctrina federalista sigui alguna cosa més que un empirisme doctrinari, respectem el virtual nacionalisme dels pobles hispans, nacionalisme que a Catalunya sintetitzen els nacionalistes republicans i la esperança de la Federació ibèrica no serà una dolça quimera.

Convenia que deixéssim ben situada «la qüestió ortogràfica», en relació amb els nostres punts de vista, abans d'entrar a parlar d'un llibre que'l seu autor, el notari de Sabadell don Josep Pual i Jofresa, ha tingut la gentilesa d'enviar-nos.

Aquesta publicació du el títol i subtítol següents: «La qüestió ortogràfica: les nostres heterogeneïtats»; i és, sense ambigüitats ni subterfugis, un projecte de reforma, radicalíssim en molts aspectes, de la ortografia usual del català. L'autor d'aquestes ratlles (escriu en el seu pròleg el senyor Pual) està plenament

CRÓNICA LITERARIA

Encara la qüestió ortogràfica

Per nosaltres, la ortografia de la nostra llengua no pot en els moments actuals ésser altra que la que's desprèn de les «Normes» de l'Institut d'Estudis Catalans: és una resolució que tenim feta d'abans, i cap raó ens obliga, per ara, a quebrantar-la.

Feta aquesta afirmació, que treu par endavant a lo que anem a dir tot aspecte de polèmica, no hem d'obviar que les normes susdites no van deixar de contrariar un xic els nostres hàbits i fins alguna petita convenció que tenim formada entorn de la ortografia tradicional del català. Per a dir-ho d'un cop: tot co que'n les Normes al·ludides representa unificació, ordre, sistematització, és a dir anormal, ens va plaure; tot allò altre que constitueix una deformació de la ortografia tradicional, ens va desplaure.

Nosaltres hauríem preferit, i era això el nostre desig i fins la nostra confiança, que en les deliberacions de l'Institut acabés per imposar-se el mateix criteri amb què, en 1879, la Real Academia de Bones Lletres abordà el problema de la unificació de la ortografia catalana, fugint de tota reforma i més encara de recórrer a medis arbitraris o convencionals no consagrats per l'ús.

Tant era aquest criteri el que podia prevaldre en el si de l'Institut, que fins tenia a favor seu l'exemple recent de l'Academia Francesa, qui havia rebutjat quasi totalment, per raons d'estètica i per respecte a la fisonomia tradicional de la llengua escrita, les simplifications (en realitat eren reformes) proposades per una Comissió que's nomenà en 1905, «la fisionomia dels mots» — escrivia en aquella ocasió l'Academia Francesa — forma part de la mateixa bellesa de la llengua i, en una certa proporció, la constitueix. Es, doncs, com una part del nostre patrimoni literari, la renúncia del qual constituiria un acte greu de desagraïment i, a la vegada, una imprudència sinistral.

Per fortuna, les «Normes» de l'Institut, reformadores i tot, han estat ben rebudes per la majoria dels nostres escriptors i pel públic en general, que hi venia ja preparat, d'algun temps ençà, per la copiosa producció editorial de la empresa de l'Avenc.

Les protestes per les «Normes», que s'h'an fet ostensibles per part d'alguns literaris no semblen haver tinguda cap eficàcia; no perquè els manqués raó en absolut, sinó per l'esperit de intranquilitat que les informava, i també perquè llurs autors no han aïnat a proposar solucions millors als problemes que bé o malament, venia a resoldre l'Institut.

convenent de que, molt aviat, veurem «iniciar-se reformes radicals en els abecedaris de totes les llengües civilitzades... i aquesta convicció va acompanyada d'un desig fervent de que fos la nostra benllogada llengua la que s'adelantés a les altres en el camí de les reformes trascendents».

Que'n despendi el senyor Pual; emperò nosaltres, amb tota la força de la nostra ànima, volem des d'ara encofra, i si calgués, i fins a compatible amb la llibertat tant ben cantada del nostre temps, proposaríem el bandej de Catalunya del senyor Pual, com a subjecte perillós; amb tot i que ens consta que'l distingit notari sabadellenc és un dels catalans més enamorats de la seva terra i una persona de gran cultura a la qual orneu totes les belles qualitats.

De cap manera, senyor Pual! La nostra llengua no resistiria la reforma de que vostè voldria fer-la objecte. Una intervenció quirúrgica d'aquesta naturalesa sols podria resistir-la, si tant fos que la resistís, un cos amb totes les seves forces. Emperò la llengua catalana, en pobria i designada, aixecant-se tot just de la seva potració de tants segles, descomulgada gramaticalment pel norantaper cent dels qui la parlen, pugnant per a netejar la seva gloriosa tradició amb un renouement que tot just comença a llevar fruit, no pot pretendre per ara sense gran perill per a la seva vida, al avençar-se a les altres llengües civilitzades, en el camí de les reformes trascendents. Proposar-se això, com hem dit abans, val tant com atentar a la existència de la literatura catalana; i no de la llengua, ja que aquesta té les seves arrels en lo més precós de la nostra ànima i pot ben bé ésser de les ortogrames.

Un moment de reflexió permetrà a qualsevol comprendre que tota reforma ortogràfica transcendent, sin de l'idioma que's vulgui, no pot ésser viable en la practica. Car això implica la reconstrucció prèvia de que l'idioma en qüestió se servia d'una ortografia arbitrària, i que la reforma tendia a posar-la d'acord amb la etimologia, amb la fonètica o amb la lògica. I no hi ha cap llengua al món, de les qu'encara són parlades, que en la llur escriptura per un treball lentíssim i imperceptible, i per evolució natural, no hagi tractat de conciliar aquells tres principis, com sia que totes tres arrenquen per igual dels mateixos orígens humans del llenguatge.

En el cas concret del senyor Pual i la seva proposada reforma del català escrit, podem dir-ho ja d'una vegada: no passa aquesta d'ésser una teorització, que revelaria, si's vol, els coneixements filològics del seu autor, emperò que l'actua de no posseir (o de voler prescindir) del senty de la realitat. Ho veurem tot seguit, passant revista no més als seus punts de vista.

Comença l'autor per fer una crítica del nostre alfabet usual, per constituir-lo molts signes que tenen dos o tres sons diferents: cala h, i, contenir, en canvi, altres signes comuns a uns mateixos sons. També li troba el defecte de posseir una lletra pseudofonètica o de un so falc en el llenguatge de la provincia de Barcelona (la «v»), i altra lletra afona, o sense so (la «ch»). Finalment, (i això és ja el «summu» de la exigència), el senyor Pual, troba defectuós el nostre alfabet, perquè no té cap signe que representi el so de la «j» castellana: el senyor Pual preten que, escrivint en la nostra llengua, pugui traduir-se exactament el mot «ajalà» del qual, segons ell, se fa un ús freqüent en la nostra llengua. Afirmació és aquesta de la qual protestem, perquè atal mot és un ridícul castellanisme, del qual no fa mai ús el poble. Nosaltres sempre hem smit a dir, i diem, «dant-de-bó», en lloc de aquell «ajalà» que al senyor

EL POBLE CATALÀ

diumenge publicarà un
NUMERO EXTRAORDINARI

Entre altres articles insertarà:

- Vida Nova, per En Ribera i Rovira.
- El pintor Frederic Boitran i Massés, per En Juli Vallmitjana, amb gravats.
- Oda a França, per En J. Massó i Ventós.
- Crònica de Londres, per En Alfons Almasqué.
- Etc., etc., etc.

Pual sembla agrada-li en tanta de mànera.

Més defectes troba encara, al nostre abecedari, l'autor del llibre qu'ens ocupa; i la conclusió seva no pot ésser, com se comprèn, més que la recerca d'un nou alfabet, en el qual no hi hagués cap lletra que no representés algun so de la nostra fonètica, on tots els sons d'aquesta hi fossin representats i on correspongués a cada so una sola lletra. L'alfabet que, segons el senyor Pual, té totes aquestes condicions, és el que ell proposa, constituint per lletres ja conegudes i per altres de especials, formant un conjunt de 27 signes o fonogrames.

Quan hem afirmat que l'autor d'aquesta nova reforma ortogràfica estava lluny de tot sentit de la realitat, hem dit poc: ens calia dir que'l senyor Pual vivia en plena Utopia. Això acaba de posar-ho de manifest aquella part del seu llibre en que enumera els avantatges de les «heterogrames» per ell inventades; com sinó n'hi hagués prou amb ésser fàcils els principis científics en que les funda.

El senyor Pual creu que els seus 27 signes representen tots els fonemes del català parlat. Això no és exacta, de bon troc. Els fonemes que s'h'an ocupat del nostre idioma (un d'ells el malaguanay arcaic) han necessitat més de cinquanta fonemes per a la transcripció fonètica del nostre idioma i la determinació del valor just de cada fonema no és cosa tan fàcil com suposa el senyor Pual, perquè moltes de les diferències que presenten entre si als parlars dialectals de Catalunya no són sinó diferències en la llur pronunciació.

Creu el senyor Pual, com a conseqüència de lo anterior, que amb l'adopció del seu nou alfabet, l'estudi de la ortografia desapareixeria, perquè comistiria no més en saber les heterogrames. En efecte, aplicat cada habitant de Catalunya les lletres apropiades a la transcripció dels mots, tals com ell els pronuncia, el resultat d'això no podria ésser altre que'l multiplicar les ortogrames del català en un nombre infinit. Ben aviat cada comarca tendria la seva: i fins el factor individual, amb els

resalis de pronunciació propis de cada h, vindria a augmentar la confusió. Com no ha reparat en això el bon notari de Sabadell?

Pensa també el senyor Pual que, amb l'adopció del seu alfabet, se contribuiria poderosament a combatre l'analfabetisme, per les grans facilitats que l'estudi de l'idioma escrit oferia. Aquí el somnador que hi ha en el senyor Pual, exagera d'una manera llastimosa la transcendència social del seu invent. Si ens demostrés que l'analfabetisme actual consistia únicament en no saber llegir o escriure bé el nostre idioma, i això per efecte de la dificultat del seu estudi creuríem que tal volta el mal podria tenir algun remei, facilitant aquell estudi. Emperò el senyor Pual sap molt bé que la causa principal de l'analfabetisme està en que els infants no vagin en plena Utopia. Això no ho sabem comprendre com ho resoldrien les nostres heterogrames, quan hi ha tanta de gent que no té encara notícia de les velles.

Finalment, el senyor Pual sembla entusiasmar-se davant la possibilitat de que, amb la utilització de les heterogrames perfeccionades, s'arribés a una manera insensible a l'establiment d'un idioma mundial, gracies a l'adaptació successiva de cada nova generació d'infants a les lletres fonètiques representades per un alfabet racional. A l'arribar en aquest punt sense acut el dubte de que posar-ho en estudiar el llibre del senyor Pual i Jofresa. Emperò el mal, en tot cas, vindria de que fossim molts els que ens li prenguéssim. I això si que no ho creiem pas probable.

Convidaria que, tant el senyor Pual com tot hom, se convenessin de que, en els moments actuals, lo veritablement útil i patriòtic és difondre arreu de la nostra terra la ortografia normal patriòtica (no imposada) pel benemerit Institut d'Estudis Catalans. Es a dir, sistema ortogràfic, amb tot i els defectes de que pugui ésser titulat, el que ofereix més garanties i, sobre tot, no és un treball d'adicionat.

R. MIQUEL I PLANAS

ECOS

EL TEMPS
J A sabem per què plou tant.
Es una conseqüència de la guerra.

Aquell que fa un viatge fins a Sardanyola, cap als cantons de Moncada, entre les vinyes, hi veu unes casetes rústegues. De la teulada en surt un embut: són els canons granífugs.

Vé una nuvolada que menaça pedra canonada seca i la nuvolada es desferia i la pedregada cau més amunt o més avall, però lluny de Moncada i Sardanyola... Devegades els pobres pagesos de Mollet paguen la festa.

Doncs ara, amb la pluja, passa una

cosa semblant. Tot hom sap que per les bandades del nord la pluja s'hi congria com una benedicció de Deu. Devegades, per allà dalt, hi plou massa. Però calculeu ara amb aquest horrible espectacle de canonades i sobre tot amb l'esclat dels obusos alemanys de 42: no hi ha nuvolada que ho aguant.

I els núvols, esparverats per la furia dels bel·ligerants, busquen riber en els països neutrals del migdia, i per tot agraïment aquí descarreguen aquesta dissenyaria impermanent en forma de roïna, ruxin, ruxin i pluja a boís i a barrals qu'ens amolina.

NATOLI France, en les seves declaracions, no podia ésser cregut fàcilment. Perque la gent sols acostuma a veure lo exterior de les

CANÇONER

CORRANDA

Aquest món és una vinya
i un cep ve a ser cada casa;
vé la mort a fer la vorema,
deixa la vinya voremada.

Articles del Dr. Mari i Julià

Es prega a les entitats i particulars que's van sotraciar al volum d'aquests articles per mediació de EL POBLE CATALÀ i que encara no hagin passat a recollir-los, que ho facin avans de fi de mes, presentant els corresponents vus a aquesta Administració.

Dr. Serrallach VIES URIBARRI I BONTONA
12 216 27-Pelai, 40.
Consulta econòmica, de 7 a 9, Jovellanos, 9-9.

